

Research Paper

Geopolitical Explanation of the Media's Role in Building the Identity of Iraqi Kurds with Iran and its Impact on Iran's National Security

Tofigh Oghabi¹, Iraj Ranjbar^{2*}, Shahram Fatahi², Sirus Mohebi², Nosratullah Heydari³

1. PhD student, Department of Political Science, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.
2. Assistant Professor, Political Science Department, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Political Science, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran

ARTICLE INFO

PP: 132-151

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: *Culture;
Religion; Fili clan and
Kurds.*

Abstract

The research, employing the constructivist perspective, delves into the cultural parallels between the Fili Kurds residing in Iraq and Iran. It evaluates the geopolitical significance of media in molding their identity and examines its repercussions on Iran's national security. Employing ethnographic and historical analysis methods in Iraq, the study adopts a qualitative research approach involving in-depth interviews and thematic analysis. The researcher gathered limited resources through online communication with Fili Kurds in Iraq and the presence of Fili Kurds in Iran. The statistical population included 17 key informants in the realm of culture and religion among the Elamite clans and Fili Kurds of Iraq, with data analysis conducted using the inductive method. Samples were purposefully selected, and information was collected through field and documentary methods. Thematic analysis resulted in 41 descriptive codes obtained from interviews, and interpretive codes were created to elucidate the contents. The research delves into the cultural and religious relationship between the Kurds of Fili Iraq and the Elamite clans of Iran, analyzing various elements of this relationship in response to research questions. The final findings encompass eight interpretive themes: "marriage ritual," "childbearing ritual," "mourning ritual for the dead," "mourning ritual for Imam Hussein (AS)," "holiday rituals," "food style," "writing and speaking style," and finally, "covering style." These themes revolve around the overarching theme of "culture," selected for its ability to absorb other themes, integrate them, and its theoretical superiority.

Citation: Oghabi, T., Ranjbar, I., Fatahi, Sh., Mohebi, S., Heydari, N. (2023). **Geopolitical Explanation of the Media's Role in Building the Identity of Iraqi Kurds with Iran and its Impact on Iran's National Security.** *Geography(Regional Planning)*, 13(51), 132-151.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2023.85686.1047

DOR: 20.1001.1.22286462.1402.13.51.8

* **Corresponding author:** Iraj Ranjbar, **Email:** iraj_ranjbar79@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Currently, the population of Fili Kurds in Iraq spans from Jalula and Khanaqin regions to Badra, Kut, Numaniyah, and Aziziyeh. The majority of them reside in Wasit, Maysan, and Diyali provinces, with some also living in Baghdad. The estimated Fili Kurdish population in Iraq ranges from 600 thousand to over one and a half million individuals. Being Shiites, they provide support to their relatives in Iran, utilizing their Phili language proficiency along with mastery of Persian and Arabic. In Iran, the Kurdish population constitutes the primary inhabitants of Ilam Province, residing in cities such as Ilam, Ivan Mehran, Shirvan, Cherdavel, and certain parts of Iraq, including Mandali, Khanaqin, and Badra. The Kurdish language of Ilam, commonly referred to as Philly Kurdish, is spoken in these regions, extending to some southern areas of Ilam province and Iraq. Recognizing the cultural and religious similarities between these groups, enhancing cultural and economic ties between the two countries can contribute to regional solidarity and stability. This research holds significance for radio and television, offering insights into the culture and religion of Fili Kurds in Iraq. By delivering documentary, demonstrative, and informative programs, this study facilitates the establishment of transnational cultural connections among Kurds in Iraq and Iran. Such initiatives can foster the growth of cultural and regional relations and showcase radio and television products in the realm of transnational media. Building transnational cultural connections between the Kurds of both nations establishes a foundation for economic and political relations, contributing to the strengthening of unity and solidarity in the region. Moreover, it elevates cultural exchanges between the two nations onto the global stage through international communication, fostering mutual understanding.

Methodology

In the current study, due to the researcher's constraints in employing ethnographic and historical analysis methods in Iraq, a qualitative research approach involving in-

depth interviews and thematic analysis was utilized. The researcher acquired limited resources by exploring online communication with Fili Kurds residing in Iraq and the presence of Fili Kurds in Iran. The statistical population of the research comprised 17 key informants within the realm of culture and religion among the Elamite clans and Fili Kurds of Iraq, with data analysis conducted using the inductive method. Samples were purposefully selected, and information was gathered through field and documentary methods. Ultimately, employing the thematic analysis method, 41 descriptive codes were derived from the interviews, and interpretive codes were also formulated to elucidate the contents.

Results and Discussion

After collecting and analyzing the data, we employed both descriptive and analytical coding. Thematic analysis resulted in 41 descriptive codes extracted from the interviews. Interpretive codes were subsequently developed by iteratively comparing these descriptive codes in the second phase. The ultimate findings comprised 8 interpretive themes, namely "marriage rites," "having children," "mourning the dead," "mourning Imam Hussein (AS)," "holiday rituals," "food style," "writing and speaking style," and "dressing style." These themes are centered around the overarching theme of "Culture," which is proposed as the main theme. The research findings reveal that in Ilam province, due to its tribal structure, a significant portion of marriages adheres to traditional and tribal customs. The selection of brides is primarily orchestrated by family elders, and upon the boy's approval, the information is communicated to him. Some families take the initiative to present girls to boys, and upon consent, a formal courtship ensues. Additionally, non-traditional marriage practices are emerging, where the boy initiates the decision-making process, and upon family approval, a formal proposal is made. In rural areas, the choice of a wife typically occurs within and among families, with love playing a minimal role, and boys often see the bride for the first time on the

wedding day. In urban settings, acquaintances are more commonly established through universities, parties, celebrations, and religious events. The matchmaking ceremony begins with the presence of men from the boy's family, and the bride's family subsequently shares their opinions. If an agreement is reached, women from the boy's family visit the bride to gather information. If the response is positive, the subsequent steps are carried out; however, in case of rejection, the reasons must be acceptable to the groom's family. According to field research, maintaining connections with the family is of paramount importance among the Kurds of Fili Iraq. Throughout the courting and courtship stages, the groom's family actively engages with the bride's family. In a more traditional approach, the groom's mother and female family members visit the bride's house without the presence of the boy. Additionally, in certain families, the groom's father initiates a conversation with the bride's father, and upon obtaining permission, the groom visits the bride's house with his family.

Conclusion

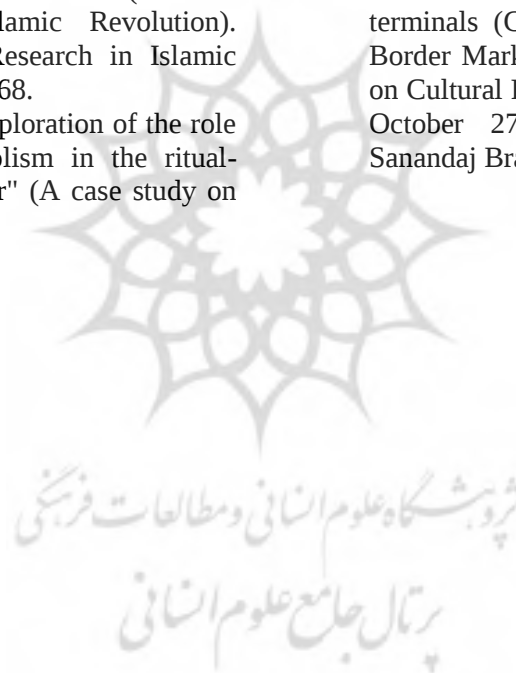
Marriage ceremonies among Iraqi Fili Kurds involve 13 descriptive codes. Initially, the selection of the bride is predominantly

carried out by family elders through traditional and intra-clan methods, although in some cases, a more modern and external approach is adopted. Subsequently, the Pesehniyeh and Khawazmeni ceremony begins to collect Khazme and gifts. Diari and spending ceremonies also take place during these stages, wherein the bride's family visits the groom's house, and the groom assumes responsibility for the expenses. Rituals such as kissing hands and purchasing a gown signify devotion and the importance of the new wife. Customizing milk, purchasing, and preparing dowry are additional significant stages in the marriage process. The wedding ceremony serves as the official stage to announce the intention of marriage. Moreover, marriage ceremonies encompass practices like hand-giving, tying a shawl around the bride's waist, sheep sacrifice, sur ceremony, and foot opening. Additionally, based on research results regarding childbirth rituals, the clans of Ilam province share commonalities with the Fili Kurds of Iraq in five key stages, including the sesame ceremony, the birth period, the naming ceremony, child-rearing and nurturing, and the circumcision ceremony.

1. References

2. Akhavan-Mofrad, H., Handiani, A., & Zeinalnezhad, H. (2008). Examination of ethnic convergence methods with an emphasis on Turkish and Kurdish ethnicities in Maku County. *Journal of Law Enforcement Management Studies*, 3(4), 399-415.
3. Alhatab, F. (2014). Customs and rituals of mourning on Arbaeen in contemporary Iraq. (M. Rezaei, Trans.). *Culture of Ziyarat Journal*, Nos. 19-20, 137-148.
4. Asadi, A. (2012). Comparative culture of Ilamic Kurdish dialect with Middle Iranian language. Ilam: Jooheh Hayat Publications.
5. Barikan, A. (2017). Factors influencing the massacre and expulsion of Fayli Kurds from Iraq during the years 1983-1971. Master's thesis in Political Science, Islamic Azad University, Karaj Branch, Supervisor: Dr. Shahin Pahnadayan.
6. Darkhoshande, S. M. (2011). Ilam, my tribe (comprehensive study of history, geography, civilization, and culture of Ilam Province). (2nd ed.), Ilam: Zana.
7. Darkhoshande, S. M. (2014). Culture and customs of the people of Ilam. Ilam: 1st edition.
8. Darkhoshande, S. M. (2015). Culture of burial from ancient times to contemporary Ilam (with an emphasis on Ilam Province). Ilam: Self-publisher, 1st edition.
9. Dehghani Firoozabadi, S. J. (2009). International Security.
10. Eivazi, M. R., & Dashti, F. (2016). Identification and prioritization of effective indicators in promoting the convergence of Iranian ethnicities in the era of

- globalization. *Journal of Strategic Research, Studies in Interdisciplinary Strategic Knowledge*, 7(28), 109-132.
11. Farastakhvah, M. (2016). *Qualitative research method in social sciences with an emphasis on "Grounded Theory" (GTM)*. (3rd ed.), Tehran.
 12. Hoover, S. M., & Landbay, N. (2003). *Rethinking media, religion, and culture*. (M. Aryaee Nia, Trans.). Tehran: Soroush Publications.
 13. Jahani, D., Ezzati, A. A., & Nami, M. H. (2017). The level of influence of cultural, social, and economic components on the convergence of people in Kurdish provinces of Iran. *National Studies Quarterly*, 18(1), 53-67.
 14. Javadi Arjmand, M. J., & Amirzadeh, M. R. (2013). The impact of cultural relations on Iran-Iraq political relations (with an emphasis on the Islamic Revolution). *Journal of Practical Research in Islamic Revolution*, 2(6), 147-168.
 15. Khaksar, A. (2017). Exploration of the role of symbol and symbolism in the ritual-performance "Chammar" (A case study on the Kurdish people in western Iran). *Journal of Arts, University of Art, Performing Arts and Music*, No. 15, 5-21.
 16. Rahbar, A., & Akhoundmehrizi, M. (2008). Cultural potentials influencing convergence in the Southwest Asia region. *Yass Strategy Quarterly*, No. 16, 142-160.
 17. Ranjbar, H., Haqdoost, A. A., Salsali, M., Khoshdel, A. R., Suleimani, M. A., & Bahrani, N. (2012). Sampling in qualitative research: A guide to get started. *Journal of Military Medicine*, 10(3), 238-250.
 18. Saeedi Madani, S. M. (2007). *Formation and development of classical theories in anthropology*. Yazd: Yazd University Publications.
 19. Zamani, S. S., Naserabadi, D., & Maezi, F. (2011). Culture, cultural commonalities, and their role in the development of border terminals (Case study: Beshmaq Marivan Border Market). First National Conference on Cultural Features of Kurdistan Province, October 27, Islamic Azad University, Sanandaj Branch.

مقاله پژوهشی

تبیین ژئوپلیتیک نقش رسانه در برساختن هویت کردهای فیلی عراق با ایران و تاثیر آن بر امنیت ملی ایران

توفیق عقابی - دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

ایرج رنجبر* - استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

شهرام فتاحی - استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

سیروس محبی - استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

نصرت الله حیدری - استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

این پژوهش با استفاده از مکتب سازه‌نگاری تشابهات فرهنگی میان کردهای فیلی عراق و ایران را بررسی کرده و نقش ژئوپلیتیک رسانه در ساختن هویت آنان و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران را مورد ارزیابی قرار داده است. در پژوهش حاضر، به دلیل محدودیت‌های محقق در استفاده از روش‌های قوم‌نگاری و تحلیل تاریخی در کشور عراق، از روش تحقیق کیفی با متد مصاحبه عمیق و تحلیل مضمونی تماتیک استفاده شده است. محقق با بررسی ارتباط آنالین با کردهای فیلی ساکن در عراق و حضور کردهای فیلی در ایران، به منابع محدودی دست یافته است. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۷ نفر از مطلعین کلیدی در زمینه فرهنگ و مذهب طوایف ایلامی و کردهای فیلی عراق بوده و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش استقرایی انجام شده است. نمونه‌ها به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند و اطلاعات با روش میدانی و اسنادی گردآوری شده‌اند. در نهایت، با استفاده از روش تحلیل مضمونی، ۴۱ کد توصیفی از مصاحبه‌ها به دست آمده و کدهای تفسیری نیز برای تبیین محتواها ایجاد شده‌اند. این پژوهش به بررسی ارتباط فرهنگی و مذهبی کردهای فیلی عراق با طوایف ایلامی ایران پرداخته و در جواب سؤالات پژوهشی، به تحلیل عناصر مختلف این ارتباط پرداخته است. یافته‌های نهایی تحقیق از ۸ مضمون تفسیری به دست آمده است. این مضامین شامل: «آیین مراسم ازدواج»، «آیین فرزندآوری»، «رسم عزاداری میت»، «رسم عزاداری امام حسین (ع)»، «آیین‌های اعیاد»، «سبک غذایی»، «سبک نوشتاری و گفتاری» و در نهایت «سبک پوشش» می‌باشد. در ادامه مضامین حول مضمون فراگیر «فرهنگ» حاصل شدند. انتخاب این پدیده به دلیل قدرت جذب سایر مضامین در خود، یکپارچگی سایر مضامین پیرامون آن و برتری نظری آن نسبت به سایر مضامین دارد.

شماره صفحات: ۱۵۱-۱۳۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنالین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

فرهنگ؛ مذهب؛ طایفه و کرد فیلی

استناد: عقابی، توفیق؛ رنجبر، ایرج؛ فتاحی، شهرام؛ محبی، سیروس و حیدری، نصرت‌الله. (۱۴۰۲). تبیین ژئوپلیتیک نقش رسانه در برساختن

هویت کردهای فیلی عراق با ایران و تاثیر آن بر امنیت ملی ایران. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۳(۵۱)، صص ۱۳۲-۱۵۱.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2023.85686.1047

DOR: 20.1001.1.22286462.1402.13.51.8

مقدمه

در اغلب ممالک دنیا بین افراد ملت، صرف نظر از سرزمینی که همه در آن زندگی می کنند و حکومتی که تحت بیرق آن به سر می برند، عواملی وجود دارد که آنها را به همدیگر نزدیک کرده و از مردم سرزمین سایر کشورها مجزا می سازد، این عوامل که اجرای اصلی هویت ملی را تشکیل می دهند عبارتند از: نژاد، زبان و فرهنگ، آداب و رسوم و سنن اجتماعی، دین و مذهب، سرزمین مشترک و عامل اقتصادی (اخوان مفرد و دیگران، ۱۳۸۷: ۴۰۵-۴۰۴).

کلمه فیلی^۱ برای اولین بار با روی کار آمدن حسین خان فیلی در لرستان معمول گردید و در سنگ قبرش نیز «حسین خان فیلی» حک گردیده است (ایزد پناه، ۱۳۵۱: ۴۰؛ به نقل از مرادی مقدم، ۱۳۸۵: ۵۴). پس از او نیز جانشینانش لقب فیلی را برای خویش انتخاب نمودند (مرادی مقدم، ۱۳۸۵: ۵۴). ایلات و عشایر کرد فیلی مانند دیگر ایلات به گروه ها و طوایف و تیره های متعددی تقسیم می شوند که در منطقه پشتکوه (ایلام) و مناطقی از کشور عراق پراکنده اند (همان، ۲۰۷). مهم ترین پدیده های اجتماعی پشتکوه در دوران والیان مهاجرت بود. در این دوره عده ای زیادی از ایلات و عشایر پشتکوه به خاطر عواملی چون افزایش و سنگینی مالیات، قحطی و خشکسالی و فقر و بیکاری به عراق مهاجرت کردند و در شهرهای خانقین، مندلی، بدره، زرباطیه، علی غربی، عماره و به ویژه در شهر بغداد ساکن شدند و به تابعیت دولت عثمانی در آمدند. مهاجرت ساکنان پشتکوه به عراق سبب شد که ارتباط تجاری و فرهنگی منطقه پشتکوه با عراق گسترش یابد تا آن جا که بسیاری از ساکنان آن جا به زبان عربی مسلط بودند و مبادلات تجاری و رفت و آمد ایلات و عشایر آنجا بیشتر با شهرهای عراق بود تا شهرهای هم جوار پشتکوه در ایران. در دوران حکومت حزب بعث فرزندان و نوادگان مهاجرین پشتکوه ای توان سختی پس دادند، صدام به جرم ایرانی الاصل بودن و پیرویشان از مذهب تشیع، اموالشان را مصادره کرد، جوانانشان را به اسارت گرفت و به قتل رساند و عده ای زیادی از آنها را به ایران راند (همان، ۲۷۴). با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران ارتباطات فرهنگی و قومی بین اقوام هر دو سوی مرز به کلی قطع شد. در سال ۲۰۰۳ با حمله آمریکا به عراق رژیم بعث (صدام) سقوط کرد.

در حال حاضر، در عراق محل سکونت فیلی ها از منطقه جلولاء، خانقین و مندلی تا مناطق بدره، کوت، نعمانیه و عزیزیه امتداد دارد. استان های واسط، میسان و دیالی از اصلی ترین استان های محل اقامت فیلی ها است. بخش زیادی از فیلی ها نیز در بغداد زندگی می کنند و دارای محله های خاص خود می باشند. جمعیت کردهای فیلی در عراق عددی بین ۶۰۰ هزار تا بیش از یک و نیم میلیون نفر تخمین زده می شود. فیلی ها شیعه مذهب هستند و علاوه بر زبان فیلی به عنوان زبان اصلی، به زبان های فارسی و عربی نیز تکلم می کنند. بخش زیادی از آنها در عراق دارای اقوام و خویشاوندان درجه یک و دو در ایران بوده و پس از برطرف شدن محدودیتهای ناشی از حضور حکومت بعث، با اقوام خود در ایران ارتباط برقرار نموده اند (طاهایی، ۱۳۹۵: ۲). از سوی دیگر، کردها جمعیت اصلی و عمده استان ایلام هستند. آنان در شهرهای ایلام، ایوان، مهران، شیروان و چرداول، بدره، بخشهایی از دره شهر، آبدانان و دهلران به سر می برند. آنچه تحت عنوان زبان کردی از آن نام برده می شود در واقع گویش های مختلفی است که گاه اختلاف آنها بدان حد است که سخن همدیگر را نمی یابند، اما اگر در ساختار و ریشه، مورد ارزیابی قرار گیرند، مشخص می شود که همه دارای اساسی واحد هستند (درخشنده، ۱۳۹۰: ۲۵۱). گویش کردی فیلی گویش طوایف عمده و قدیمی مردم استان ایلام است و با اختلافاتی در شهرهای ایلام، مهران، شیروان و چرداول، بدره و بخش های قابل توجهی از جنوب استان مانند دهلران، دره شهر، آبدانان و نیز در مناطقی از کشور عراق نظیر مندلی، خانقین و بدره رایج است (همان، ۲۵۳). همان طور که بیان شد، بخش عمده کردهای فیلی از استان ایلام به کشور عراق مهاجرت کردند. بنابراین از نظری قومی، زبانی، فرهنگی و مذهبی اشتراکات فراوانی دارند. بدیهی است هر قدر تشابهات فرهنگی و مذهبی اقوام هر دو سوی مرز بیشتر باشد، تضمین محکم تری برای مناسبات پایدار در حوزه فرهنگی، اقتصادی و سیاسی خواهد بود.

در نتیجه تحقیق حاضر می تواند از چندین جنبه برای صدا و سیما فایده مند باشد: (۱) با شناخت و مطالعه در مورد فرهنگ و مذهب کردهای فیلی ساکن در کشور عراق برنامه ریزان و تولیدکنندگان رسانه ملی و علی الخصوص صدا و سیما شبکه استانی می توانند با تولید برنامه های مستند، نمایشی، اطلاع رسانی و ... ارتباط بیشتری با کردهای فیلی آن سوی مرز برقرار کند و

^۱ - Feyli

^۲ برگرفته از پایگاه خبرگزاری فارس: <https://www.farsnews.com/news>

محصولات خود را در رسانه‌های فراملی به نمایش بگذارد؛ ۲) وقتی ارتباطات فرهنگی فراملی بین کردهای هر دو سوی مرز ایجاد شود، زمینه برقراری ارتباط اقتصادی و سیاسی پابرجا بین دو ملت عراق و ایران نیز مستحکم‌تر از قبل می‌شود و اتحاد و همبستگی در منطقه بیشتر می‌شود؛ ۳) ارتباطات فرهنگی بین دو ملت فوق آنها را به ارتباطات جهانی پیوند می‌زند و پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این پرسش است که، اشتراکات فرهنگی و مذهبی اقوام ایلامی و کردهای فیلی عراق کدامند؟ به منظور پاسخگویی بدان از روش کیفی (مصاحبه عمیق) استفاده می‌شود.

مبانی نظری

سازه انگاری اجتماعی (مکتب کانستراتیویسم)

اندیشمندان سازه انگاری براین باورند که تصمیمات و مواضع بازیگران، براساس برداشتی است که طی تعامل با دیگران به دست می‌آورند و پیش از تعامل، هویت و منافع قابل تصور نیست (عباسی اشلقی، ۱۳۸۸:۶). نیکلاس اونف هم بعنوان یکی از اندیشمندان سازه انگاری معتقد است که: جهان پیش رو جهانی است که ما می‌سازیم نه اینکه خود قنّاد لایتغیری داشته باشد. این ما هستیم که جهان را معنا و اداره می‌کنیم.

فهم سازه انگارانه امور در اواخر دهه ۱۹۸۰ و با انتشار کتاب "جهانی که ما می‌سازیم" (onuf, 1989:3-8) نوشته نیکلاس اونف و کتاب "قواعد، هنجارها و تصمیمات" اثر فردریش کراتو چویل، وارد مباحث علوم سیاسی و روابط بین الملل شد. یک دهه بعد از این دو نویسنده، الکساندر ونت که خود دانش آموخته علوم سیاسی بود، کتاب "نظریه اجتماعی سیاست بین الملل را منتشر کرد (Wendt, 1999: 7-17). کتاب ونت نقدی بود بر کتاب "نظریه سیاست بین الملل" کنت والتز (Waltz, 1979) بنیانگذار مکتب نئورئالیسم، که دو دهه مکتب مسلط در روابط بین الملل محسوب می‌شد. با انتشار کتاب ونت، مکتب کانترکتیویسم ظهور کرد و شیوه و فهم و نقد جدیدی در ادبیات روابط بین الملل در علوم سیاسی آغاز شد، بطوریکه امروزه مسائل راهبردی و روابط خارجی بسیاری از کشور های جهان بر اساس چارچوب نظری ونت مورد بحث و تبادل نظر قرار می‌گیرد (عباسی اشلقی، ۱۳۸۸:۱۶).

هرچند اونف و کراتو چویل آثار خودشان را یک دهه قبل از ونت انتشار دادند، اما تحلیل سازه انگاری به نام واثر الکساندر ونت معروف است. ونت در سال ۱۹۹۹ در "نظریه اجتماعی سیاست بین الملل"، کانترکتیویسم را در قالب یک مکتب فکری مطرح کرد. وجه تمایز تحلیل ونت بیشتر به کلمه "اجتماعی" مربوط است. "نظریه اجتماعی سیاست بین الملل" ونت اثر والتز را به خاطر نادیده گرفتن انگاره‌ها، مفروضه‌ها و به طور کلی فرایند اجتماعی شکل‌گیری سیاست بین المللی، ناقص و نیازمند تکمیل دانست (همان).

هستی‌شناسی

مباحث هستی‌شناسی کانون توجه سازه انگاران را تشکیل می‌دهد، توجه سازه انگاران از یک سو، به هنجارها، معانی، رویه‌ها، قواعد و انگاره‌هاست. تمرکز آنها بر "نقش تکوینی عوامل فکری" است که آنها را در برابر "مادی‌گرایی" حاکم بر جریان اصلی روابط بین الملل قرار می‌دهد و در عین حال به دلیل پذیرش اهمیت واقعیت مادی آنها را از پسا ساختار گرایان متمایز می‌سازد. در برداشت هستی‌شناختی سازه انگارانه دیوید دسلر از مدل گشتاری ساختار بین المللی بدین معنی که ساختار هم شامل منابع (خصوصیات فیزیکی تشکیل دهنده توانمندی) است و هم قواعد (به معنی رسانه‌هایی که کنشگران از طریق آنها با هم ارتباط برقرار می‌کنند و میان کنش‌های خود هماهنگی ایجاد می‌کنند).

سازه انگاران بر ابعاد مادی و غیر مادی حیات اجتماعی تاکید دارند. الکساندر ونت در اعلام نظری شبیه علم گرایان بر این عقیده است که ۱- جهان مستقل از ذهن و زبان ناظران منفرد وجود دارد؛ ۲- نظریه‌های علمی نوعاً به این جهان اشاره دارد؛ ۳- حتی اگر این جهان مستقیماً قابل مشاهده نباشد اما او در عین حال قائل به تفاوت میان "انواع طبیعی" و "انواع اجتماعی" است:

۱- انواع اجتماعی از نظر زمانی و مکانی خاص ترند: ۲- انواع اجتماعی وابستگی بیشتری به اعتقادات کنشگران دارند: ۳- انواع اجتماعی بیشتر وابسته به رویه های انسانی اند (مشیرزاد، ۱۳۸۴: ۳۲۶).

ونت با تمرکز بر آراء تعامل گرایان معتقد است که اولاً، اشخاص بر اساس معانی ای که چیزها و سایر کنشگران برای آنها دارند اقدام می کنند؛ و ثانیاً، این معانی در ذات جهان نیستند، بلکه در تعامل شکل می گیرند. به اعتقاد او، علیرغم اینکه توانمندیهای مادی اهمیت دارند، اما می توان به شکلی "فرهنگی تر" در مورد مفهوم "ساختار" اندیشید و به جای تصویر بدبینانه ناشی از تمرکز بر قدرت، با "تاکید بر بعد فرهنگی ساختار" به "امکانات جدید برای تغییر" رسید. از این نگاه، این ساختارهای شناختی مشترک اند که به عنوان بستر منابع مادی عمل می کنند و آنها معنای لازم را برای کنش انسانی می دهند (همان).

جان راگی سیاست سیاست بین الملل را بر اساس یک هستی شناسی "رابطه ای" می بیند و به عنوان فکری مثل هنجارها، انگاره ها و فرهنگ بها می دهد (مشیرزاد، ۱۳۸۴: ۳۲۶) نیکلاس اوف نیز معتقد است که شرایط مادی نیز اهمیت دارند و نمی توان همه چیز را به امر ذهنی تقلیل داد. اوف با انتقاد از ونت که سازه انگاری را معنایی می داند، باور دارد که سازه انگاری چنین نیست. (Unut, 1989: 64)

طوایف استان ایلام و کردهای فیلی عراق

استان ایلام دارای طوایف و ایلات فراوانی است که بعضی از آنها عبارتند از: دهبالایی، ریزه بند، سوره میری، خزل، ملکشاهی، ارکوازی، لُر، پنج ستون، کلهر ایوان، کلهر آسمان آباد، شوهان، لک، بولی، عالی بیگی، صیفی، ملخطاوی، زرگوش، سیمره، علیشروان، دوستان، کلمی، میش خاص، قجر، کرد، کایت خورده، قیطولی، مموس، جابر و هنی منی (درخشنده، ۱۳۹۰: ۲۴۹). جعفر الفیلی العلوی (۲۰۰۹) در کتاب خود، قبایل و عشایر کرد فیلی «قبایل لک، لر، ملکشاهی، بختیاری، کرد علی، مالیمن، علیشروان، شوهان، کلاوای، قیتول، ممسنی، کلهر، زنکنه، کهکیلویه، خزل، لبو کریدی، زوری، باوه، کاکا، پنجستون، موسی، لارت، دیناروی، ریزه وند، ورمزیار، ملخطاوی، زرگوش، سورمری، میشخاص، بولی، جابرون، دوسان، ارکواز، بابی و جاف» معرفی کرده است.

مشخصات دموگرافیک مصاحبه شوندگان

مطابق با نتایج جدول شماره ۴-۱: اکثریت قریب به اتفاق مصاحبه شوندگان زن (۹۴/۱ درصد) بوده است. حدود ۵۳ درصد بین ۲۰ تا ۵۰ سال بوده اند و حدود ۴۷ درصد بالای ۵۰ سال می باشند. حدود ۴۱ درصد خانه دار و حدود ۴۱ درصد دیگر شاغل بخش دولتی و آزاد بوده اند. سایر افراد دانشجوی و بازنشسته بوده اند.

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک مصاحبه شوندگان

فرآوانی	درصد فرآوانی	فرآوانی	تجمعی
۱۶	٪۹۴/۱	٪۹۴/۱	جنسیت
۱	٪۵/۹	٪۱۰۰	
۱۷	٪۱۰۰		جمع
۱	٪۵/۹	٪۵/۹	گروه سنی
۴	٪۲۳/۵	٪۲۹/۴	
۴	٪۲۳/۵	٪۵۲/۹	
۵	٪۲۹/۴	٪۸۲/۴	
۳	٪۱۷/۶	٪۱۰۰	
۱۷	٪۱۰۰		جمع
۷	٪۴۱/۲	٪۴۱/۲	شغل
۲	٪۱۱/۸	٪۵۲/۹	
۲	٪۱۱/۸	٪۶۴/۷	

شغل دولتی	۵	۲۹/۴٪	۹۴/۱٪
بازنشسته	۱	۵/۹٪	۱۰۰٪
جمع	۱۷	۱۰۰٪	

یافته‌های تحقیق

پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری‌های توصیفی، تفسیری و مضمون فراگیر استفاده شده است. بر اساس مراحل کدگذاری سه‌گانه تحلیل مضمونی (تحلیل تماتیک) در جواب سؤال‌های پژوهش، ۴۱ کد توصیفی از مصاحبه‌ها به دست آمده است. در فرایند تحلیل مضمونی، با مقایسه مستمر و چندین باره کدهای توصیفی تولید شده، کدهای تفسیری در مرحله دوم ایجاد گشته‌اند. برای تولید کدهای تفسیری چندین کد توصیفی در ذیل چتر یک کد تفسیری جمع شده و آن را تشکیل داده‌اند. در جدول شماره ۴-۲: کدهای تفسیری و کدهای توصیفی ارائه شده است. یافته‌های نهایی تحقیق از ۸ مضمون تفسیری به دست آمده است. این مضامین شامل: «آیین مراسم ازدواج»، «آیین فرزندآوری»، «رسم عزاداری میت»، «رسم عزاداری امام حسین (ع)»، «آیین‌های اعیاد»، «سبک غذایی»، «سبک نوشتاری و گفتاری» و در نهایت «سبک پوشش» می‌باشد. در ادامه مضامین حول مضمون فراگیر «فرهنگ» حاصل شدند. انتخاب این پدیده به دلیل قدرت جذب سایر مضامین در خود، یکپارچگی سایر مضامین پیرامون آن و برتری نظری آن نسبت به سایر مضامین دارد.

جدول شماره ۲. خلاصه روند مضامین توصیفی، تفسیری و فراگیر

مضمون فراگیر	کدگذاری تفسیری	کدگذاری توصیفی
	آیین مراسم ازدواج	۱) مراسم پَه‌سَه‌نیه و خوازمنه‌نی؛ ۲) مراسم دیاری و خرج‌بری؛ ۳) آیین دست‌بوسی؛ ۴) خرید خلات؛ ۵) رسم حق شیر؛ ۶) خرید کردن؛ ۷) تهیه جهیزیه؛ ۸) مراسم عقد؛ ۹) مراسم خَینه‌وَنان؛ ۱۰) مراسم دست خیر و بستن شال به کمر عروس؛ ۱۱) قربانی کردن گوسفند؛ ۱۲) مراسم سور و ۱۳) مراسم پاگشایی
	آیین فرزند آوری	۱) تهیه سیسمونی؛ ۲) دوران زایمان؛ ۳) رسم نام‌گذاری؛ ۴) بچه‌داری و چله‌شوری و ۵) رسم ختنه
فرهنگ	رسم عزاداری میت	۱) مراسم فوت تا دفن میت؛ ۲) مراسم پرسه؛ ۳) نحوه پذیرایی در مراسم پرسه؛ ۴) رسم پرسانه؛ ۵) رسم شوشیم؛ ۶) رسم سه روژانه؛ ۷) رسم میراث‌بری؛ ۸) رسم آذینی / سیاه‌پوشی و ۹) اجازه گرفتن در کار خیر
	رسم عزاداری امام حسین (ع)	۱) آیین عزاداری امام حسین (ع) در بین مردان؛ ۲) آیین عزاداری امام حسین (ع) در بین زنان؛ ۳) آیین پیاده‌روی زیارتی؛ ۴) مراسم شام غریبان؛ ۵) نذری‌های ایام محرم و صفر و ۶) مراسم زیارت اربعین
	آیین‌های اعیاد	۱) عید نوروز و ۲) عید فطر و قربان
	سبک غذایی	۱) سبک غذا خوردن و مهمان نوازی و ۲) خوراکی‌ها
	سبک نوشتاری و گفتاری	۱) سبک نوشتاری و ۲) سبک گفتاری
	سبک پوشش	۱) سبک لباس محلی زنان و ۲) سبک لباس محلی مردان

آیین مراسم ازدواج

مراحل مختلف خواستگاری و فرهنگ عقد و ازدواج و سایر خدمات آن در اکثر جوامع محلی ایلام تقریباً مشابه هم بوده و هر کدام از ایلات و اقوام از چنین فرهنگی تبعیت نموده و همه آنها از رسمی واحد برخوردارند (درخشنده، ۱۳۹۳: ۱۰۹). نگارنده با انجام تحقیقات میدانی به این نتیجه رسید که مراحل مختلف ازدواج در بین طوایف استان ایلام و کردهای فیلی عراق تقریباً مشابه یکدیگر است، در ادامه علاوه بر مصاحبه‌های میدانی، منابع اسنادی به منظور تکمیل اطلاعات نیز آورده می‌شود.

آیین مراسم ازدواج شامل: ۱) مراسم پَه‌سَه‌نیه و خوازمنه‌نی؛ ۲) مراسم دیاری و خرج‌بری؛ ۳) آیین دست‌بوسی؛ ۴) خرید خلات؛ ۵) رسم حق شیر؛ ۶) خرید کردن؛ ۷) تهیه جهیزیه؛ ۸) مراسم عقد؛ ۹) مراسم خَینه‌وَنان؛ ۱۰) مراسم دست خیر و بستن شال به کمر عروس؛ ۱۱) قربانی کردن گوسفند؛ ۱۲) مراسم سور و ۱۳) مراسم پاگشایی است.

مراسم پَه‌سَه‌نیه و خوازمنه‌نی

در مرحله «پَه‌سَه‌نیه» یا «پسندیدن»، نفراتی از خانواده پسر، معمولاً مادر و خواهران او، در زمانی مناسب به بهانه‌ای به منزل دختر مورد نظر می‌روند. در آنجا هر گونه حرکات دختر را زیر نظر می‌گیرند. مثلاً نحوه پذیرایی، نوع پوشش، طریقه صحبت

کردن و هم نشین شدن، همه این موارد به دقت کنترل می شود (درخشنده، ۱۳۹۳: ۱۱۰-۱۰۹). پس از این که به منزل برگشتند، با خانواده مشورت می کنند و پس از تصمیم قطعی و پسند نمودن دختر مورد نظر، در وقت دیگر اعضا خانواده پسر، مقدمات «خواسه منی» یا خواستگاری و نشان را تدارک می بینند (همان، ۱۱۰).

نتایج تحقیقات میدانی نگارنده نشان داده که، به دلیل بافت قبیله ای استان ایلام اکثر ازدواج ها سنتی و طایفه ای می باشد. انتخاب عروس در اکثر موارد توسط بزرگترهای خانواده صورت می گیرد، در صورت تأیید به اطلاع پسر می رسانند. برخی از خانواده ها نیز قبل از خواستگاری، دختر را در خیابان یا هر جایی غیر از خانه دختر به پسر نشان می دهند، در صورت تأیید پسر و تأیید خانواده دختر، جلسه بعد خواستگاری به صورت رسمی صورت می گیرد. ناگفته نماند که در حال حاضر ازدواج غیرسنتی در جامعه استان در حال ظهور است که در آن پسر قبل از خانواده دختر را می پسندد. در صورت تأیید خانواده، خواستگاری شکل رسمی به خود می گیرد.

«دختری که می خواهیم ببینیم به کارمون میاد یا نه اول خانواده را در نظر می گیریم اگر مادر دختر خوب بود احساس می کنیم دختر هم خوبه! اول کار اینو در نظر می گیریم! خانواده در نظر می گیریم، بعد با خانواده اش صحبت می شود. بعد مراحل بعدی رضایت دختر مطرح می شود اول خانواده بعد دختر! اول یک نفر می فرستیم که اجازه هست به خانه دختر بیاییم برای کار خیر اگر اجازه داد بعد یکی دو نفر از بزرگ خانواده می روند صحبت های اولیه شروع می شود خانواده دختر که رضایت داد تحقیقات اولیه از خانواده پسر انجام می شود» (خانم ت. از طایفه ملکشاهی).

«وقتی پسر دختر را انتخاب کرده یا نشان کرده به خانواده اطلاع می دهد که خانواده به سراغ دختر می رود معمولاً این جور موقع ها چند نفر خانم، خانه دختر می روند و جویای وضعیت ازدواج دختر می شوند اینکه به کسی قولش را نداده اند و یا دختر کس خاصی را دوست دارد؟ بعد سه روز و یک هفته به خانواده پسر اطلاع می دهند در این مرحله فقط مشورتی است بعد آن موقع که خانواده پسر به خانه خانواده عروس می رود و پسر وضعیت خود را معرفی می کند بعد خانواده دختر در مورد پسر و خانواده اش تحقیق می کند خانواده پسر هم از قبل تحقیق خودشان را انجام داده اند. اگر انتخاب با پسر نباشد، بلکه با مادر و یا خواهر باشد به شکل سنتی اول مادر و خواهر پسند می کنند بعدش که پسندیدن، پسر را می آورند که با دختر صحبت کند اگر توافق داشتند سراغ تحقیقات می روند» (خانم ک. از طایفه کولیوند).

«زمان ازدواج خودم رسم بود که یک و دو نفر از خانواده داماد می آمد و تحقیق می کردند که دختر و خانواده اش چطور است؟ یکی و دو نفر به رسم اینکه دختر را پسند کنند می آمدند اگه یک نفر و دو نفر از آن خانواده دختر پسندیدند به داماد اطلاع می دادند که این خانواده و دختر با این مشخصات می باشد. یک روز در نظر می گرفتند که پسر، دختر را ببیند. شب خاصی که چند نفر از خانواده پسر و چند نفر از خانواده دختر یک جلسه ای را تشکیل می دهند البته نه به شکل رسمی! فقط در حدی که دختر و پسر همدیگر ببینند و با هم صحبت کنند. اینکه آیا با هم می سازند و توافق دارند؟ اگه به توافق رسیدند یک گفته اولیه می شود» (خانم م. از طایفه ارکوازی).

«در ابتدا خانواده پسر (مادر و خواهر داماد) یکی و دو بار دختر را به بهانه ای ملاقات کرده و یا رفتارهای آن را نگاه می کنند و در جایی و گوشه ای به داماد نشان داده می شود بدون اینکه خانواده دختر متوجه شوند. بعد یک نفر زن یا مرد بزرگسالی به منظور پرس و جو از اینکه دختر را به شوهر داده اند یا نداده اند به خانواده عروس می رود، سپس اگر دختر نامزده نداشته باشد و یا قولش به کسی نداده اند به خواستگاری دختر می روند» (خانم س. از طایفه ده بالایی).

«چون بافت قبیله ای است دختر و پسر همدیگر را انتخاب نمی کنند پدر پسر انتخاب می کنه و به خانواده دختر می گوید پسری دارم مبارک خدمتتون، اول پدر یا مادر پسر جلو می آید و از خانواده دختر خصوصیات دختر را می پرسند» (خانم خ. از طایفه خزل). «اول یکی و دو نفر از خانواده داماد (مثلاً خواهر و مادر داماد) برای انتخاب دختر می روند، بعد برای خواستگاری رفتن از پسر اجازه می گیرند بعد که پسر اجازه داد، خانواده پسر به خانه دختر می روند قبلش از خانواده دختر برای خواستگاری اجازه می گیرند اگر خانواده دختر پسر را قبول کردند بعد خانواده پسر قبل از رفتن به خواستگاری تحقیقی در مورد دختر انجام می شود، بعد به مراسم خواستگاری می روند. بعد که خانواده ها همدیگر را پسندیدند در جلسه خواستگاری که دختر و پسر با هم صحبت می کنند بعد از توافق عروس و داماد مراحل خواستگاری پیش می آید» (خانم ر. از طایفه ریزه بندی).

«اگر انتخاب پدر و مادر باشد با پسر صحبت می کنند اگر مد نظر پسر بود دوست داشت، طوری به پسر نشان می دهند که در یک جا برنامه و قراری با کسی می گذارند میرند دختر رو ببینند یواشکی به پسر نشانش می دهند و وقتی پسر انتخابش کرد بعد خانواده پسر پا پیش می گذارند میرند اول از دختر مطمئن میشند یک نفر واسطه می کنند که با دختر صحبت کند اگر دختر راضی بود بعد با خانواده دختر مطرح می کنند که اصل و نظر اول دختر است! دختر باید قبول کند. خانواده دختر که قبول کردند و جواب دادن بعد مراحل بعدی انجام میشه! اگر دختر را پسر پسندد اول دختر را به مادر و پدر نشان می دهد مادر و پدر که پسند کردند بعد با خانواده دختر صحبت می کنند» (خانم ز. از طایفه زرگوش عبده مهران).

«ما اصولاً الان جدیداً بیشتر فرزند می پذیره ولی قدیم تر مثل همین داداش بزرگ خودم پدر و مادر پسندیدند اونم حرفی نزد و ... ازدواجها اصولاً فامیلیه! شاید بگم ۹۵ درصدمون فامیلیه شوهان! از طایفه خودمون! [در ابتدا] پدر خانواده با پدر عروس حرف می زنه! بعد که حرف زد اینکه راضی هستند یا نیستند که بیایم جلو که برند خواستگاری» (خانم م. چ. از طایفه شوهان).

«وقتی کسی قصد دارد برای پسرش دختری انتخاب کند، اول مادرش می رود دختر رو می بیند. مادرش دنبال دختری برای پسرش هست یا خود مادر میره یا کس دیگه ای را می فرستد که بپرسه مادر و پدرش میذاره که مثلاً دخترتون رو فلانی دیده میذارند که برای دخترشان خواستگاری جلو بیاند؟ مادر پسر خودش و طایفه اش را برای خانواده دختر معرفی می کند، خانواده دختر چند روز فرصت می خواهد که از خانواده پسر تحقیق کند! میرند خانه دختر، به بهانه چیزی میره مادر می بیندش و کسی رو جلو می فرسته! یا خودش میره مادر و پدر دختر میگه خانم اجازه بهمون بده دو سه روز که به پدرش، برادرش هم بگم! از دختر نظرخواهی می کنند! قدیم که از دختر نظرخواهی نمی کردند! وقتی مادر دختر به پدرش می گوید و با خانواده اش مشورت می کند، از خانواده پسر پرس و جو می کنند که چه طایفه ای هستند؟ خانواده خوبی هستند؟ آدم خوبی هستند؟ زنگ می زنه یا اونها زنگ می زنند! میگه بهشون که یا اونا زنگ بزنند یا اینا می زنند! وقتی میرند صحبت کنند وقتی راضی بودن قدیم پسر رو نمی بردند خودشون می رفتند! الان نه! الان که میری میگه اجازه میدی بیایم؟ پسر و دو نفر مرد رو با خودشون می برند! اگر پسر به دلش بود و دختر و پسر با هم صحبت کردند و هر دوشون راضی بودند! خانواده دختر میگه بفرمایید فلان روز بیاید! اولش تحقیق خودشون رو انجام دادند! الان این زمانه انتخاب پسر هست! انتخاب دختر و پسر هست! وقتی خودشون انتخاب کردند، میگند خانم دو نفر شما بیارید منم دو نفر میارم که در مورد خرج و مخارج عروسی صحبت کنند! دو طرف تحقیق می کنند! اول بار تحقیق کردند که اجازه میدند برای دخترشون جلو بیایند! تحقیق در مورد خانواده پسر و تیره و طایفه اش میشه بعد میگند بفرمایید جلو!» (خانم ل. ف. از طایفه بیری).

روش انتخاب همسر در شهر و روستا فرق دارد. در روستا دختر را از بین فامیل خود انتخاب یا دختر عمو پسر عمه و این گونه انتخاب می شد و عشق و عاشقی کمتر دیده می شد و انتخاب بیشتر خانوادگی بود و بیشتر پسرها عروس را تا روز عروسی نمی دیدند و یا وقتی که دختر می رفت از سرچشمه آب می آورد آن را می دید. ولی در شهر آشنایی جور دیگری است یا از طریق دانشگاه مهمانی ها جشن ها مذهبی پسر دختر را می بیند و به او علاقه پیدا می کند و به مادرش می گوید تا او را خواستگاری کند و عشق مقدس است و آخر به ازدواج ختم می شود. مراسم خواستگاری با رفتن خانواده پسر که فقط مردها هستند شروع می شود یعنی اول مردهای خانواده برای خواستگاری نزد خانواده دختر می روند تا ببینند با چه خانواده ای می خواهند وصلت کنند و بعد خانواده عروس در مورد خانواده پسر پرس و جو می کنند تا ببینند پسر از خانواده خوبی است یا نه. اگر موافقت شد سپس نوبت رفتن زنهای خانواده پسر برای دیدن عروس بود که عمه و مادر، مادر بزرگ، خواهر، خاله داماد از عروس چند سؤال می پرسند تا اخلاق عروس دستشان بیاید وضعیت جسمی، دندان و موی عروس و همه چیز را بررسی می کنند. خلاصه بعد از همه این کارها منتظر جواب خانواده عروس می ماند اگر مثبت بود بقیه کارها انجام می شود ولی اگر جواب منفی بود خیلی ناراحت می شوند و علت رد کردن داماد را باید به آنها بگویند به خصوص اگر پدر عروس موافق باشد و عروس مخالفت کند حتماً باید خانواده عروس جواب قانع کننده به خانواده داماد بدهند (جعفر الفیلی العلوی، ۲۰۰۹: ۳۳۵-۳۳۴).

مطابق با تحقیقات میدانی نگارنده، در بین کردهای فیلی عراق وصلت با خانواده کرد فیلی اولویت دارد هر چند در برخی مواقع وصلت با خانواده های عرب عراقی نیز صورت می گیرد. مطابق با نتایج تحقیقات میدانی در بین کردهای فیلی عراق، مرحله

«په سه نیه» یا «پسندیدن» در حال حاضر به دو شکل صورت می‌گیرد، در شکل مرسوم، مادر داماد به همراه چند نفر از زنان فامیل بدون همراهی پسر به خانه دختر مورد نظر می‌روند. ناگفته نماند که، گاهی پدر داماد صرفاً با پدر عروس صحبت می‌کند و بعد از کسب اجازه، در جلسه‌ای به همراه خانواده، اعضای فامیل و داماد به خانه عروس می‌روند. در این جلسه عروس از مهمانان پذیرایی کرده و داماد او را مشاهده می‌کند - در برخی از خانواده‌ها اصلاً عروس و داماد با یکدیگر صحبت نمی‌کنند انتخاب صرفاً با مشاهده صورت می‌گیرد- در شکل امروزی آن، پسر در جایی مثل خیابان یا دانشگاه دختر را می‌بیند و او را می‌پسندد و سپس به خانواده خود اطلاع می‌دهد. بعد از تصمیم قطعی و پسند کردن دختر مورد نظر، در جلسه دیگری به خواستگاری می‌روند، در این مرحله خانواده دختر به تحقیق درباره پسر و خانواده‌اش می‌پردازند البته اگر طرفین نسبت فامیلی با یکدیگر داشته باشند، مراحل په سه نیه و خواستگاری سریع انجام می‌گیرد، زیرا خانواده‌ها از همدیگر شناخت دارند.

«اصلاً قبلاً کردها دختر رو بدون اینکه پسر رو ببینه می‌دادن! مثلاً مادرشوهر من توی ۱۳ سالگی مثلاً ازدواج کرده در صورتی که اصلاً نمی‌دونسته اصلاً ازدواج چی بوده! مثلاً وقتی برام تعریف می‌کنه الان برامون مثلاً اون موقع در حق تو واقعاً ظلم شده! هیچ خبری از زندگی مشترک خیلی مسائل نداشته سن کوچیکی بوده یک گردن بند و یک گوشواره کردن ... چند سالش بوده ۱۳ سالش! پسر چند سالش بوده ۱۶ سالش! ولی الان نه! که الان دیگه توی عراق این چنین چیز برگشته! بین عربها به شدت برگشته! که دختر ۱۳ سالشه پسر ۱۶ سالشه ازدواج می‌کنند! [دوباره همین موضوع] برگشته وحشتناک! بخای وارد منحرفات بشی، یک سری مسائل که مال قدیمه داره برمی‌گرده! الان ازدواج‌ها دو جور! یکی خانوادگی یکی به روش آشنایی، مثلاً من خودم به روش خانوادگی ازدواج کردم مثلاً مادر بزرگم اومد خواستگاریم. مادر بزرگ هر دو تایمون! مادر بزرگ من و شوهرم، گفت موافقید چه جوره؟ خب نظر بزرگتر رو اول بعد نظر خودمو گرفتن». (خانم ز. م. کرد فیلی).

«بیشترشون باید کرد فیلی باشه کرد و آشنا باشه! ولی اگه خودش عاشق در دانشگاه بشه بازم مادر و دختر میرند دختر رو می‌بینند مادر پسر میگه مثلاً من قبول می‌کنم میریم پرس‌وجو می‌کنیم خودشون هم پرس و جو می‌کنند!» (خانم س. کرد فیلی).

«ما زنها اول میریم اول دختر رو می‌بینیم اگر پسندیدیم میریم برای خواستگاری! می‌گیم که ما می‌خایم مثلاً برای سجاد اگر پسندیدیم خوشگل و خوب بود به پسر می‌گیم دختر خوبه خوشگل اگر پسر پسندید، بعد مردها میرند! زنها جلسه بعد با پسر میرند وقتی میریم دختر شربت و نوشابه میاره برای پسر می‌بینتش! پسر یکبار دختر رو می‌بینه!» (خانم ع. س. ش. کرد فیلی).

«اول بار دختر رو می‌بینند بعد به پسر می‌گند! مثلاً اگر فامیل هست، خب نمی‌پرسیم می‌شناسیم اگر غریبه هست می‌بینی میریم ازشون تحقیق می‌کنیم ببینیم ایل و تبارشون کی هست! بیشتر زنها میرند تحقیق می‌کنند از همسایه‌ها برای خانواده دختر و خود دختر. بعد اگر پسندیدیم که دختر خوبی هست بعد خواستگاری میریم زنها میرند خواستگاری! قبول کردند، بعد مردها میرند. الان دیگه مثل قدیم نیست! قدیم ۵ و ۶ نفر زن می‌رفتند برای خواستگاری! عمه و خاله و ... می‌رفتند خواستگاری دختر رو می‌کردند! با خانواده دختر صحبت می‌کردند. جلسه زنانه دختر میاد می‌بینندش مثلاً پذیرایی شربتی و شیرینی می‌کنه برای عمه و خاله پسر! اول زنها میرند! زنها میرند حرف می‌زنند مثلاً می‌گیم شرایط پسر این جوری هست خودشون هم می‌گند صحبت می‌کنیم بعداً مردها میان. ما زود تحقیق نمی‌کنیم، مثلاً مادر پسر اول تحقیق می‌کنه بعد میره! برای دختر جلسه‌ای که زنها میرند برای خواستگاری، خانواده دختر می‌گند بعداً بهتون جواب میدیم! خانواده دختر هم تحقیق می‌کنند، خانواده پسر هم تحقیق مفصل‌تری می‌کند! اگر قبول کردند، خبردارمون می‌کنند بیان مثلاً» (خانم م. ر. کرد فیلی).

«قبل از اینکه به خواستگاری دختر بروند، اطلاع می‌دهند. بعد وقتی مادر پسر پسندش بود به پسرش میگه!» (خانم م. ز. کرد فیلی).

«اولین بار زنها میرند، مادر پسر مثلاً اگر خواهر داره خاله داره مثلاً من بخام برای پسر من بگیرم من و خواهرم میریم برای خواستگاری! اول میریم دختر رو ببینیم بعد از اینکه خانواده داماد تصمیم گرفتن که دختر رو خواستگاری کنند با مادرش صحبت می‌کنیم که دختر تو می‌خایم برای پسرمان! بعد خانواده‌ها از تیر و طایفه همدیگر پرس و جو می‌کنند! اولین بار میرند همدیگر به هم معرفی می‌کنند! این اگر فامیل نباشه! اگر فامیل باشه خب دیگه می‌شناسمش دختر! اگر غریب باشه خب خانواده دختر میرند از پسر می‌پرسند از همسایه از فامیل که این پسر چطور؟ در ابتدا این جوریه! تحقیق می‌کنند لازمه تحقیق بکنند. اگر غریب

باشند و فامیل نباشند میرند از پسر و خانواده‌اش تحقیق می‌کنند. از همسایه‌ها سؤال می‌کنند خانواده دختر! خانواده پسر هم از خانواده دختر تحقیق می‌کنند از همسایه از فامیل! خانواده دختر چطورند؟ چی دارند؟ چی ندارند؟ خانواده دختر هم سؤال می‌کنند که پسر چکاره است؟ کار می‌کند یا نمی‌کند! محل کارش کجا؟ محل کارش میرند تحقیق می‌کنند! (خانم ح. کرد فیلی).

نتیجه‌گیری

پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری توصیفی، تفسیری و مضمون فراگیر استفاده شده است. بر اساس مراحل کدگذاری سه‌گانه تحلیل مضمونی (تحلیل تماتیک) در جواب سؤال‌های پژوهش، ۴۱ کد توصیفی و ۸ مضمون تفسیری از مصاحبه‌ها به دست آمده است. مضامین تفسیری شامل: «آیین مراسم ازدواج»، «آیین فرزندآوری»، «رسم عزاداری میت»، «رسم عزاداری امام حسین (ع)»، «آیین‌های اعیاد»، «سبک غذایی»، «سبک نوشتاری و گفتاری» و «سبک پوشش» می‌باشد. در ادامه مضامین حول مضمون فراگیر «فرهنگ» حاصل شدند. انتخاب این پدیده به دلیل قدرت جذب سایر مضامین در خود، یکپارچگی سایر مضامین پیرامون آن و برتری نظری آن نسبت به سایر مضامین دارد.

در این پژوهش، ۸ سؤال جزئی به عنوان پرسش‌های محوری پژوهش مطرح شدند که در اینجا تلاش می‌شود به هر یک از آنان پاسخ در خوری داده شود و در انتهای هر پاسخ نتایج فوق با پیشینه تجربی و نظری انطباق داده می‌شود. در آخر نیز سؤال اصلی تحقیق به اختصار پاسخ داده می‌شود.

سؤال اول: طوایف استان ایلام با کردهای فیلی عراق در مراسم ازدواج چه اشتراکاتی با هم دارند؟

نتایج تحقیق نشان داد که مطلعین کلیدی در پاسخ به سؤال اول به ۱۳ کد توصیفی اشاره کرده‌اند: (۱) مراسم په‌سه‌نیه و خوازمه‌نی؛ (۲) مراسم دیاری و خرج‌بری؛ (۳) آیین دست‌بوسی؛ (۴) خرید خلات؛ (۵) رسم حق شیر؛ (۶) خرید کردن؛ (۷) تهیه جهیزیه؛ (۸) مراسم عقد؛ (۹) مراسم خنیه‌وتان؛ (۱۰) مراسم دست خیر و بستن شال به کمر عروس؛ (۱۱) قربانی کردن گوسفند؛ (۱۲) مراسم سور و (۱۳) مراسم پاگشایی.

در کل مراسم ازدواج در استان ایلام و کردهای فیلی عراق بدین گونه است: انتخاب اولیه عروس در اکثر موارد توسط بزرگترهای خانواده، سنتی و درون طایفه‌ای انجام می‌شود و در کمتر مواردی انتخاب اولیه با داماد و به شکل امروزی و غریبه است. بعد از دیدار صوری عروس و پسندیدن او، نوبت به تحقیق از عروس و خانواده او می‌شود. اگر نتایج تحقیقات گواه بر خوب بودن عروس و خانواده‌اش باشد، خانواده داماد موضوع را با خانواده عروس مطرح می‌کند. متقابلاً خانواده عروس نیز، از داماد و خانواده‌اش تحقیق می‌کند. بعد از تأیید نتایج تحقیقات به خانواده داماد اجازه داده می‌شود که رسماً به خواستگاری بیایند. اگر ازدواج به شکل فامیلی و طایفه‌ای باشد، به دلیل شناخت خانواده‌ها از همدیگر این مراحل سریع‌تر پیش می‌رود و اگر وصلت غریبه باشد، این مراحل محتاطانه و کند پیش می‌رود. در جلسه بعدی، خانواده داماد به منظور دیاری کردن (نشان کردن) عروس مراجعه می‌کنند. در این جلسه ابتدا مردهای خانواده‌های عروس و داماد در خصوص مهریه، جهیزیه و طلا با هم به گفت‌وگو و بحث می‌پردازند و بعد از موافقت هر دو طرف به منظور نهایی شدن جلسه، داماد به تنهایی یا به همراه تعدادی از مردان خانواده و اقوام خود با پدر عروس و مردان فامیل عروس روبوسی و یا دست‌بوسی می‌کند و جلسه اصولاً با فرستادن صلوات بر محمد (ص) و آل او ختم می‌شود. گاهی زنان نیز با هم روبوسی می‌کنند، سپس مادر بزرگ یا مادر داماد انگشت‌نشان در انگشت عروس می‌گذارد یا گردنبندی به گردنش می‌آویزد و با هلهله زنان جلسه ختم می‌شود. این آیین نشانه آن است که دیگر کسی به خانه دختر برای خواستگاری مراجعه نکند و در واقع دختر برای پسر در نظر گرفته شده است.

مرحله خرید کردن قبل یا بعد از عقد صورت می‌گیرد. خرید عروس خانم معمولاً شامل: سرویس طلا، لوازم آرایشی و بهداشتی، لباس مجلسی، خانگی و بیرون از منزل و کیف می‌باشد. در مقابل خرید داماد شامل: حلقه، کت و شلوار، پیراهن، ساعت و لوازم شخصی می‌باشد. میزان خرید عروس و داماد بستگی به وسعت مالی خانواده داماد و داماد دارد. در برخی از خانواده همچنان مرسوم است که، عروس و داماد به همراه تعدادی از زنان خانواده هر یک از طرفین برای خرید به بازار می‌روند، در برخی دیگر از خانواده عروس و داماد به تنهایی برای خرید به بازار مراجعه می‌کنند که معمولاً بعد از خواندن خطبه عقد دائم

صورت می‌گیرد. در این زمان به رسم احترام برای پدر و مادر عروس کادویی مثل: طلا، یک قواره پارچه، پیراهن مردانه خریداری می‌شود، این کادو به عنوان خلعت به حساب می‌آید. دوره نامزدی تا عقد چندان طولانی نمی‌باشد و اصولاً مدت کوتاهی است. قبل از عقد، عروس و داماد آزمایش خون می‌دهند و بعد از تأیید آزمایش، عقد دائم صورت می‌گیرد. بعد از خواندن خطبه عقد یکی از طرفین دیگری را به صرف ناهار یا شام دعوت می‌کند. در جلسه بعدی خانواده مقابل جبران می‌کند. برخی از خانواده‌ها نیز به منظور یادبود مراسم جشن عقدی در خانه پدر عروس می‌گیرند و اقوام و آشنایان را دعوت می‌کنند. در کردهای استان ایلام اصولاً چند قلم از جهیزیه را داماد تهیه می‌کند و باقی جهاز به عهده عروس می‌باشد. در حالی که در کردهای فیلی عراق کل جهیزیه به عهده داماد است! تهیه خنای شب حنابندان در برخی از خانواده‌ها به عهده داماد و در برخی به عهده خانواده عروس می‌باشد. خرج مراسم نیز بدین گونه است، اتفاق نظری در این خصوص دیده نمی‌شود. ولی در کل حنابندان مراسم کوچک و خودمانی بین اقوام نزدیک عروس و داماد است. در این مراسم داماد حنا را در دستان عروس می‌گذارد و مراسم همراه با رقص و شادی است و با پذیرایی از مهمانان خاتمه می‌یابد. صبح روز عروسی، عروس به همراه تعدادی از زنان خانواده خود یا داماد به آرایشگاه می‌رود. داماد نیز آرایشگاه مردانه می‌رود. بعد از اتمام کار آرایشگاه، عروس خانم به منظور خداحافظی و مطابق با رسوم به خانه پدری می‌رود. در آنجا پدر یا برادر یا عمو یا دایی داماد شالی به کمر عروس خانم می‌بندد. سپس عروس و داماد و همراهان‌شان از خانه پدری عروس به سوی مراسم عروسی حرکت می‌کند. عروس و داماد به منظور یادبود خاطرات عروسی قبل از ورود به جایگاه عروسی به آتلیه عکاسی نیز می‌روند. در محل برگزاری عروسی داماد یا فردی که شال را به کمر عروس بسته، شال را از کمر عروس باز می‌کند، مهمانان با هلهله و رقص از این وصلت ابراز شادی می‌کنند و در طول مراسم از آنها پذیرایی می‌شود. بعد از مراسم بنا به وسع مالی داماد، عروس و داماد به ماه عسل می‌روند. ناگفته نماند که تمامی مخارج روز عروسی و ماه عسل به عهده داماد می‌باشد. بعد از مراسم عروسی یا ماه عسل، قبل از ورود عروس خانم به منزل شوهر، خانواده داماد گوسفند یا بزی جلوی پایش قربانی می‌کنند، عروس نیز به منظور برکت و میمنت از روی خون قربانی رد می‌شود و هلهله‌کنان و شادی‌کنان وارد منزل می‌گردند. مطابق با رسوم عروس سه تا هفت روز در منزل شوهر به سر می‌برد و نایبستی به خانه کس دیگری برود! بعد از گذشت این مدت، مادر عروس به همراه تعدادی از بستگان، عروس را جهت باوه‌خوان با خود به خانه پدری‌اش می‌آورند. در این زمان والدین به رسم یادبود هدیه‌ای (لوازم منزل) با عنوان باوانی به دخترشان پیشکش می‌کنند. بعد از یک یا چند شب سپری کردن در خانه پدری، داماد به همراه مادرش به دنبال عروس می‌آید و در آخر عروس را به خانه شوهری خود باز می‌گردانند. در برخی از خانواده‌ها نیز بعد از پاکشایی خانواده پدری عروس، بستگان درجه یک عروس و داماد را به منظور آشنایی بیشتر به صرف ناهار یا شام به خانه خودشان دعوت می‌کنند و کادویی به عروس و داماد می‌دهند.

یافته‌های فوق با مبانی نظر مکتب اشاعه آلمان از جمله نظریه‌پردازانی چون: فردریک راتزل و لیو فروبنیوس همخوانی دارد. همچنین با نتایج تحقیق رهبر و آخوندمهریزی (۱۳۹۵) در خصوص همگرایی مردم استانهای کردنشین؛ متقی و دیگران (۱۳۹۵) در مورد همگرایی قومی با توجه به شاخص فرهنگی؛ نقدی و احمدی (۱۳۹۲) در مورد تأثیر وضعیت فرهنگی ارتباطی افراد بر همگرایی قومی؛ ملکیان (۱۳۹۱) در خصوص مشترکات فرهنگی و همگرایی فرهنگی؛ محمدزاده و دیگران (۱۳۹۱) در مورد رابطه گویش‌های زبان کردی، نوع مذهب، رسانه مصرفی با قوم‌گرایی فرهنگی کردها؛ رهبر و آخوند مهریزی (۱۳۸۷) در خصوص مرکزیت دین اسلام در آسیای جنوب غربی؛ اخوان مفرد و دیگران (۱۳۸۷) در مورد تأثیر عامل فرهنگی بر ارتقا سطح همگرایی اقوام سازگار است. همچنین با نتایج تحقیقات خارجی چون: ابوبکرا و دیگران (۲۰۱۸) در مورد ویژگی‌های فرهنگی مشترک اقوام مالزی و استرپ (۲۰۱۶) وجود رابطه بین مذهب و قومیت همسو بوده است. از سوی دیگر با یافته‌های تحقیق موتاراک (۲۰۱۴) در خصوص دوستی‌های مهاجران جوان انگلستان با سایر اقوام؛ کارا (۲۰۱۰) در مورد دوگانگی فرهنگی و زبانی زنان قومی روس و نیز نتایج تحقیق ول و دیگران (۲۰۰۶) در خصوص مشارکت فرهنگی اقلیت‌های قومی در فرهنگ هلند همسو نمی‌باشد.

سؤال دوم: طوایف استان ایلام با کردهای فیلی عراق در آیین فرزندآوری چه اشتراکاتی با هم دارند؟

مطالعین کلیدی در پاسخ به سؤال دوم به پنج مرحله (کد توصیفی) اشاره کرده‌اند: (۱) مراسم سیسمونی؛ (۲) دوران زایمان؛ (۳) رسم نام‌گذاری؛ (۴) بچه‌داری و چله‌شوری و (۵) رسم ختنه.

وظیفه تهیه پوشاک، گهواره، تخت، کمد، وسایل خواب و حمام و سایر لوازم شخصی و ضروری نوزاد اول تا یک‌سالگی به عهده والدین عروس و در حد وسع مالی آنها می‌باشد. وقتی نوزاد به دنیا آمد معمولاً مادر به همراه نوزادش به خانه پدری بازمی‌گردند و مادر عروس مراقبت از آنها را به عهده می‌گیرد. طول مدت استراحت و ماندن در خانه پدری بستگی به توانایی مادر در نگهداری از نوزاد و اذن همسر او دارد از ۷ روز تا ۴۰ روز طول می‌کشد. در طول این مدت داماد خانواده به همسر و نوزادش سر می‌زند ولی معمولاً شبانگاه نمی‌ماند! نام را اصولاً والدین و با مشورت پدربزرگها و مادر بزرگها انتخاب می‌کنند. مطابق با رسوم اسلامی، بعد از تولد یکی از مردان بزرگ فامیل یا خانواده اذان را در گوش راست و اقامه را در گوش چپ نوزاد می‌خواند. وقتی نوزاد را از بیمارستان به خانه می‌آورند، نافش را با نخ می‌بندند که چند روز بعد خشک شود و بیافتد، برخی از خانواده‌ها ناف خشک شده را داخل مغازه، حرم، مدرسه، مسجد، بیمارستان، دانشگاه، خانه بی‌فرزند یا در خانه خود می‌گذارند، بر این باور که فرزندان در آینده کاسب، معلم، روحانی، پزشک، مدرس دانشگاه یا اهالی آن خانه صاحب فرزند شوند و یا با نگهداری ناف خشک شده برکت و روزی به خانه می‌آید. رسم قن‌داق پیچی نوزاد تا چله یا تا آخر زمستان طول می‌کشد. وظیفه نگهداری و پرستاری از مادر و نوزاد به عهده مادر عروس می‌باشد. چله‌شوری نوزاد و مادر به وسیله کاسه مخصوص چله انجام می‌شود. مرسوم است که مادر و نوزاد ۱۰ کاسه آب بر روی سر، ۱۰ کاسه بر روی شانه راست و ۱۰ کاسه بر روی شانه چپ و ۱۰ کاسه نیز بر روی شکم ریخته می‌شود و دعای مخصوص آن نیز خوانده می‌شود و در واقع نوزاد و مادر غسل می‌گیرند. برخی بر این باورند که آب چله مادر دور ریخته نشود و به زنی که بچه‌دار نمی‌شود، به نیت بچه‌دار شدن داده می‌شود که با این آب غسل کنند. اصولاً بعد از چله لباس‌های جدید تن نوزاد کرده و لباس‌های چله به کنار گذاشته می‌شود. مادر عروس یا هر کسی از مادر و نوزاد نگهداری می‌کند، به منظور رفع درد زن زائو قیماخ تهیه کرده و به مادر می‌خوراند. همچنین رسم دارند که برای زن زائو غذاهای مقوی که حاوی گوشت، دل و جگر تهیه می‌کنند. در خصوص ختنه مرسوم است که کودک چند روزه تا قبل از یک‌سالگی توسط پزشک یا فرد متخصصی ختنه می‌شود، برخی از خانواده‌ها مراسمی با اجرای موسیقی و رقص و شادی برگزار کرده و از آشنایان و اقوام دعوت کرده و از آنها پذیرایی می‌شود. برخی از خانواده نیز بدون هیچ گونه مراسمی این رسم را به جا می‌آورند.

یافته‌های فوق با مبانی نظر مکتب اشاعه آلمان از جمله نظریه‌پردازانی چون: فردریک راتزل و ليو فروبنیوس همخوانی دارد. همچنین با نتایج تحقیق رهبر و آخوندمهریزی (۱۳۹۵) در خصوص همگرایی مردم استانهای کردنشین؛ متقی و دیگران (۱۳۹۵) در مورد همگرایی قومی با توجه به شاخص فرهنگی؛ نقدی و احمدی (۱۳۹۲) در مورد تأثیر وضعیت فرهنگی ارتباطی افراد بر همگرایی قومی؛ ملکیان (۱۳۹۱) در خصوص مشترکات فرهنگی و همگرایی فرهنگی؛ محمدزاده و دیگران (۱۳۹۱) در مورد رابطه گویش‌های زبان کردی، نوع مذهب، رسانه مصرفی با قوم‌گرایی فرهنگی کردها؛ رهبر و آخوند مهریزی (۱۳۸۷) در خصوص مرکزیت دین اسلام در آسیای جنوب غربی؛ اخوان مفرد و دیگران (۱۳۸۷) در مورد تأثیر عامل فرهنگی بر ارتقا سطح همگرایی اقوام سازگار است. همچنین با نتایج تحقیقات خارجی چون: ابوبکرا و دیگران (۲۰۱۸) در مورد ویژگی‌های فرهنگی مشترک اقوام مالزی و استرپ (۲۰۱۶) وجود رابطه بین مذهب و قومیت همسو بوده است. از سوی دیگر با یافته‌های تحقیق موتاراک (۲۰۱۴) در خصوص دوستی‌های مهاجران جوان انگلستان با سایر اقوام؛ کارا (۲۰۱۰) در مورد دوگانگی فرهنگی و زبانی زنان قومی روس و نیز نتایج تحقیق ول و دیگران (۲۰۰۶) در خصوص مشارکت فرهنگی اقلیت‌های قومی در فرهنگ هلند همسو نمی‌باشد.

سؤال سوم: طوایف استان ایلام با کردهای فیلی عراق در مراسم عزاداری میت چه اشتراکاتی با هم دارند؟

از خلال صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان مراسم عزاداری میت در ۹ مضمون توصیفی بیان شد: (۱) مراسم فوت تا دفن میت؛ (۲) مراسم پرسه؛ (۳) نحوه پذیرایی در مراسم پرسه؛ (۴) رسم پرسانه؛ (۵) رسم شوشیم؛ (۶) رسم سه روژانه؛ (۷) رسم میرات‌بری؛ (۸) رسم آذیتی / سیاه‌پوشی و (۹) اجازه گرفتن در کار خیر.

وقتی فردی فوت می‌کند خانواده میت مردم را خبردار می‌کنند، منزل متوفا مملو از اقوام و آشنایان عزادار می‌شود. زنان شیون و زاری و وای وای می‌کنند، بعد از صدور گواهی فوت از پزشک قانونی جنازه را به غسلخانه می‌برند! مرده توسط مرده‌شور یا بستگان نزدیک به شکل اسلامی غسل و کفن می‌شود. در صورت نزدیکی به حرم امامان یا امام زاده‌گان، در ابتدا میت زیارت داده می‌شود، سپس نماز میت به جماعت پشت سر امام جماعت خوانده می‌شود. همراهان میت را به منظور خداحافظی به منزلش می‌برند، قبل از ورود به خانه متوفا، گوسفندی در جلوی پای جنازه قربانی می‌شود. عده‌ای از بستگان و آشنایان برای پاک کردن و آماده کردن گوشت برای غذای فردا در خانه می‌مانند. دقایقی جنازه را در اطراف منزل می‌چرخانند و لحظاتی کوتاه بر زمین می‌گذارند، این وداع آخر خانواده با میت است. سپس جنازه را به قبرستان می‌برند.^۱ در این فاصله افراد گورکن یا اقوام و آشنایان قبر را آماده کرده‌اند، برخی از خانواده‌ها قبرستان یا قطعه مخصوص به طایفه خود را دارند. مراسم کفن و دفن به صورت اسلامی صورت می‌گیرد. قبل از دفن میت، از همسر و خانواده او درخواست می‌شود که بر بالین جنازه حاضر شوند و میت را حلال کنند. بعد از مراسم دفن، یکی از بزرگان به خاطر همراهی و غم‌خواری از مردم تشکر کرده و مردم را به صرف ناهار یا شام دعوت می‌کند. بعد از مراسم کفن و دفن عزاداران به خانه صاحب عزا می‌روند. زنان صدای وی و شیون و زاری سر می‌دهند. مردان نیز برای میت فاتحه می‌خوانند. در روز دوم و سوم اصولاً مراسم مردانه در مسجد یا حسینیه و مراسم زنانه در خانه متوفا یا مسجد یا حسینیه برگزار می‌شود. برخی از خانواده‌ها عزاداری به رسم چابینه دارند. به خاطر وضعیت اقتصادی موجود، مراسمات در حد دو روز بیشتر برگزار نمی‌شود، هر چند تا هفتم درب منزل متوفا برای ورود عزاداران باز است و کسانی که خبر نداشتند جهت عرض تسلیت و اظهار هم‌دردی می‌آیند. در روز هفتم نیز مراسم زنانه در خانه میت یا مسجد یا حسینیه و مراسم مردانه در حسینیه یا مسجد برگزار می‌شود. زنان درجه یک میت به منظور پذیرایی از مهمانان اصولاً تا چهارم در منزل می‌مانند. سنگ قبر چند روز قبل از چهارم نصب می‌شود. در روز چهارم مراسم در خانه یا مسجد یا حسینیه بر پا می‌شود و بعد از ظهر سر مزار میت می‌روند و در آنجا مراسم مداحی برگزار می‌شود و بعد از ادای مراسم عزا و گریه و زاری از مهمانان پذیرایی می‌شود. مراسم سالگرد را برخی از خانواده‌ها زنان در خانه و مردان در حسینیه یا مسجد برگزار می‌کنند و برخی دیگر مراسم عزاداری را صرفاً در مزار میت برگزار می‌کنند. مراسم پذیرایی عزاداری بنا به وسع مالی خانواده میت به صرف چای، قند، خرما، حلوا، آب، دستمال کاغذی و گاهاً سیگار و قهوه می‌باشد. پذیرایی سیگار و قهوه در برخی از مناطق مرسوم است و اصولاً متعلق به آقایان می‌باشد، هر چند در زمان قدیم به زنان نیز سیگار پذیرایی می‌شد. در روز دوم و سوم عزاداران به صرف ناهار یا شام دعوت می‌شوند. در فاصله سوم تا هفتم میت، پذیرایی ناهار و شام برای مهمانانی است که از شهرها و روستاهای اطراف آمده باشند. با توجه به شرایط اقتصادی موجود در روز هفتم و چهارم اصل پذیرایی با چای، قند، خرما، کلوچه خانگی، دستمال کاغذی و آب می‌باشد و صرف ناهار مهمانان صرفاً توسط خانواده‌های متمول صورت می‌گیرد. در سالگرد نیز اصولاً مراسم بدون صرف ناهار و فقط به صورت چای، قند، خرما، کلوچه خانگی، میوه، دستمال کاغذی و آب است.

در محدوده سوم تا هفتم میت اقوام و آشنایان به منظور کمک خرج مراسم عزاداری، اصولاً مبلغی را به صاحبان مرده می‌دهند. امروزه بیشتر مرسوم است که مبلغی پول داده شود. در قدیم مرسوم بوده که مواد غذایی مثل: حبلی روغن، مقداری قند، شکر، برنج و ... داده می‌شد. این مبلغ بنا به وسع مالی پرداخت‌کننده می‌باشد. خانواده متوفا نیز اسامی و مبلغ «پرسانه» را در دفتری ثبت می‌کند و متقابلاً در مراسم عزاداری یا عروسی جبران می‌کند. مرسوم است که در قبل از غروب روز اول یا صرفاً روز سوم یا سه غروب پشت سر هم، مرغ (برای زن مرده) یا خروس (برای مرد مرده) اصولاً محلی به نیت مرده قربانی می‌کنند. طرز پخت آن بدین گونه است که، در ابتدا شکم قربانی را خارج نموده و بدون این که اعضای آن از همدیگر جدا شود، به صورت سالم آب‌پز می‌شود. برخی از مناطق قربانی را تکه‌تکه کرده و با روغن تفت می‌دهند و به اصطلاح محلی «قارمه» یا «قایمه» می‌گویند. سپس مرغ یا خروس آماده را با نان، سبزی، ماست، میوه، خرما و یا برنج و ... قبل از غروب آفتاب برای میت فاتحه داده می‌شود مرسوم است که کسانی را که مرده را شسته یا سادات یا فقرا و یا خانواده میت از آن تناول می‌کنند. برخی نیز اعتقاد دارند که استخوان‌های آن در پارچه نخی سفیدی پیچانده شود و در کنار قبر میت دفن شود. بعد از هفتم یا چهارم یا سالگرد

^۱ در کردهای فیلی عراق بعد از کسب گواهی فوت جنازه را برای آخرین بار به خانه می‌آورند و سپس برای غسل و دفن به سوی نجف می‌برند.

مطابق با وصیت مرده اموالش را تقسیم می‌کنند. لوازم شخصی چون: لباسها، پتو، تشک و ... اگر تمیز و در حد نو باشد، به بستگان نزدیک میت می‌دهند و در صورت عدم تمایل به منظور ثواب بردن میت، به فقرا یا گورکن می‌دهند و یا دفن می‌شود. رسم آذیتی یا سیاه‌پوشی بدین گونه است که، زنان درجه اول میت سعی می‌کنند تا چهل روز در منزل بمانند و پذیرای مهمانانی باشند که به منظور عرض تسلیت می‌آیند. تا چهل روز تلویزیون روشن نمی‌کنند؛ بگو و بخند ندارند، تخمه نمی‌خورند، آدامس نمی‌چوند؛ تا سالگرد نیز در هیچ مراسم جشنی شرکت نمی‌کنند. مردان خانواده متوفا تا چهل روز لباس مشکی می‌پوشند و ریش و سبیل نمی‌گیرند. زنان نیز تا چهل روز یا سالگرد لباس مشکی می‌پوشند، آرایش نمی‌کنند، موی سر کوتاه و رنگ نمی‌کنند. صورت نیز اصلاح نمی‌کنند. هر چند برخی از زنان به خاطر عزیز بودن میت چندین سال لباس سیاه بر تن می‌کنند. سیاه‌پوشی اقوام نزدیک اصولاً تا چهل روز میت می‌باشد. بعد از چهل روز خانواده متوفا با در دست داشتن پارچه رنگی و یا پیراهن رنگی به سراغ اقوام و آشنایان سیاه‌پوش می‌روند و ضمن تشکر از آنها تقاضا می‌کنند که لباس سیاه خود را به اصطلاح در بیاورند. متقابلاً آنها نیز لباس سیاه را در می‌آورند. متقابلاً اقوام و آشنایان بعد از چهل روز یا سالگرد با آوردن پارچه، لباس یا پیراهن رنگی از خانواده متوفا تقاضا دارند که لباس سیاه خود را در بیاورند. در برخی از طوایف نیز در روز چهل روز بر سر مزار یکی از بستگان و اقوام متوفا ضمن تشکر از عزاداری و سیاه‌پوشی، درخواست می‌کنند که لباس سیاه خود را در بیاورند و دیگر به منازل مراجعه نمی‌شود. اگر بستگان، اقوام و آشنایان خانواده میت قصد دارند برای پسرش به خواستگاری دختری بروند یا قصد برگزاری جشن نامزدی یا عروسی را دارند، اصولاً بعد از چهل روز به رسم احترام به خانه متوفا می‌روند و از خانواده او برای اجرای مراسم به اصطلاح «اذن» می‌خواهند. معمولاً خانواده متوفا مخالفتی نمی‌کنند و با گفتن جملاتی مشابه «کار خیرتان را انجام دهید، مردن راه همه هست» و ... مهمان را تشویق به انجام دادن «کار خیر» می‌کنند.

یافته‌های فوق با مبانی نظر مکتب اشاعه آلمان از جمله نظریه‌پردازانی چون: فردریک راتزل و لئو فروبنیوس همخوانی دارد. همچنین با نتایج تحقیق رهبر و آخوندمهریزی (۱۳۹۵) در خصوص همگرایی مردم استانهای کردنشین؛ متقی و دیگران (۱۳۹۵) در مورد همگرایی قومی با توجه به شاخص فرهنگی؛ نقدی و احمدی (۱۳۹۲) در مورد تأثیر وضعیت فرهنگی ارتباطی افراد بر همگرایی قومی؛ ملکیان (۱۳۹۱) در خصوص مشترکات فرهنگی و همگرایی فرهنگی؛ محمدزاده و دیگران (۱۳۹۱) در مورد رابطه گویش‌های زبان کردی، نوع مذهب، رسانه مصرفی با قوم‌گرایی فرهنگی کردها؛ رهبر و آخوند مهریزی (۱۳۸۷) در خصوص مرکزیت دین اسلام در آسیای جنوب غربی؛ اخوان مفرد و دیگران (۱۳۸۷) در مورد تأثیر عامل فرهنگی بر ارتقا سطح همگرایی اقوام سازگار است. همچنین با نتایج تحقیقات خارجی چون: ابوبکرا و دیگران (۲۰۱۸) در مورد ویژگی‌های فرهنگی مشترک اقوام مالزی و استرالی (۲۰۱۶) وجود رابطه بین مذهب و قومیت همسو بوده است. از سوی دیگر با یافته‌های تحقیق موتاراک (۲۰۱۴) در خصوص دوستی‌های مهاجران جوان انگلستان با سایر اقوام؛ کارا (۲۰۱۰) در مورد دوگانگی فرهنگی و زبانی زنان قومی روس و نیز نتایج تحقیق ول و دیگران (۲۰۰۶) در خصوص مشارکت فرهنگی اقلیت‌های قومی در فرهنگ هلند همسو نمی‌باشد.

سؤال چهارم: طوایف استان ایلام با کردهای فیلی عراق در مراسم عزاداری امام حسین (ع) چه اشتراکاتی با هم دارند؟

مراسم عزاداری امام حسین (ع) در ماه محرم و صفر در بین ساکنان استان ایلام و کردهای فیلی عراق از ۶ مضمون توصیفی: «۱) آیین عزاداری امام حسین (ع) در بین مردان؛ ۲) آیین عزاداری امام حسین (ع) در بین زنان؛ ۳) آیین پیاده‌روی زیارتی؛ ۴) مراسم شام غریبان؛ ۵) نذری‌های ایام محرم و صفر و ۶) مراسم زیارت اربعین» تشکیل شده است.

با شروع محرم علم‌ها در خانه‌ها، مساجد و حسینیه‌ها بر پا می‌شود، زنان و مردان سیاه پوش می‌شوند. روز اول تا دهم محرم متعلق به شخصیتی در کربلا است. آیین عزاداری امام حسین از شب‌های اول ماه محرم توسط مردم و مداحان به صورت خودجوش انجام می‌شود. در این مراسم مداحان اهل بیت (ع)، اشعار و ابیات گوناگونی را گردآوری و به سبک خاصی نوحه‌سرایی می‌کنند. این مراسم در شبهای تاسوعا و عاشورا حال و هوای دیگری به خود می‌گیرد. برخی از مناطق مردها شب عاشورا احیا و عزاداری می‌کنند. بدین شکل که مقتل خوانی می‌شود، زیارت‌نامه خوانده می‌شود. سینه‌زنی دارند. نذری می‌دهند. بعضی‌ها نیز در شب عاشورا به شهر کربلا می‌روند و در جوار حرم امام حسین (ع) و حضرت ابوالفضل عباس (س) عزاداری

می‌کنند. صبح روز عاشورا در برخی مناطق مردها مراسم قمه‌زنی دارند. در این روز خیمه‌ها نصب و نذری توزیع می‌شود. آیین تعزیه از اوایل محرم هر سال در جایگاه‌هایی از پیش تعیین شده اجرا می‌شود و مهم‌ترین بخش آن در ظهر عاشورا است که واقعه کربلا را در دل‌ها تداعی می‌کند. در این تراژدی ماندگار نمایش‌هایی از حماسه‌ها در روزهای هفتم و هشتم محرم با اجرای تعزیه حضرت قاسم (ع) و حضرت ابوالفضل (ع) با اشعاری خاص و عوام پسند با احساس بیان می‌شود. متأسفانه باور و اعتقاد به عزاداری امام حسین در نسل جوان کم رنگ‌تر شده است. جوانان همانند سابق کمتر سیاه‌پوشند و کمتر در مراسم شرکت می‌کنند. در مساجد و حسینیه‌ها نیز گناهای چون غیبت و ... صورت می‌گیرد. در کل باورها و اعتقادات ضعیف‌تر شده است.

برخی از زنان از روز اول محرم سیاه می‌پوشند. خیلی از خانواده‌ها در منازل خود با برپایی مجالس زنانه با حضور مداحان زن و یا با دعوت از برادران روحانی، جلسات سخنرانی، روضه‌خوانی و سینه‌زنی تشکیل می‌دهند. در مجالس زنانه قرآن، زیارت‌نامه و مقتل خوانده می‌شود. این جلسات کلاً زنانه می‌باشد و از مدعوین، به وسیله حلوا، خرما، کیک، کلوچه، میوه و ... پذیرایی می‌گردد. بعضی‌ها نیز به کربلا می‌روند و در آنجا عزاداری می‌کنند. در روز عاشورا نذری‌ها ادا می‌شود. رسم دیگری که در بین زنان وجود دارد این است که، در ایام محرم هر سال در فضاهای خانوادگی به دور از چشم نامحرمان برنامه «چایانه» را انجام می‌دهند. گویا باور و اعتقاد به عزاداری امام حسین در نسل بانوان جوان نیز کم‌رنگ‌تر شده است. کمتر جوانی سیاه‌پوش بوده و در مراسم کمتر شرکت می‌کنند. در مساجد، حسینیه‌ها و خانه‌ها نیز گناهای چون خودآرایی، غیبت و ... صورت می‌گیرد. زنان در زمان قدیم در این ایام ابرو اصلاح نمی‌کردند، خودآرایی نمی‌کردند، تخمه نمی‌خوردند، آدامس نمی‌جویدند و ... در حال حاضر باورها و اعتقادات ضعیف‌تر شده است.

در آیین پیاده‌روی زیارتی تعدادی از زنان و مردان به همراه خانواده و یا با گروه‌های مذهبی گاه‌ها با پای برهنه در صفوف عزاداران حضور پیدا می‌کنند. این پیاده‌روی در ایام محرم و صفر راهی شهر کربلای معلی یا زیارتگاه امام‌زاده سید حسن (ع) یا زیارتگاه علی صالح می‌شوند تا روزهای تاسوعا و عاشورای حسینی (ع) در این مکان‌ها گرد هم آیند. این سفر با توجه به بعد مسافت چندین ساعت یا چندین روز طول می‌کشد. ایستگاه‌های صلواتی در طول مسیر به خدمت رسانی به عزاداران حسینی می‌پردازند. در مراسم شام غریبان مردم با حضور در مساجد و تکایا و با روشن کردن شمع و برنامه شبیه‌خوانی و خواندن مرثیه و مداحی در سوگ حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) و یاران با وفایش اشک ماتم می‌ریزند و برخی از زنان و مردان در گوشه و کنار کویچه‌ها و خیابانها شمع روشن می‌کنند. در برخی از مناطق نیز زنها نیز اعمال مشابه را در منازل که مراسم قرایه دارند، به جا می‌آورند. نذری‌های ایام محرم و صفر شامل: «حلیم، شله‌زرد، آش رشته، حلوا، چای عباس، سفره حضرت ابوالفضل (ع)، برنج و خورش، دلمه، چای و کعک، شربت و کیک، میوه، حلوا، لقمه و شیر» است. در بزرگداشت‌های شیعه، پس از روز عاشورا، روز اربعین مقام دوم را داراست و جمعیتی انبوه از شیعیان عراق و دیگر اماکن، با پای پیاده و به شوق زیارت مرقد امام حسین (ع) راهی کربلا می‌شوند. این سفر زیارتی، چندین روز و گاه چندین هفته را در بر می‌گیرد و در اثنای آن، مراسم‌های گوناگون و خاصی برگزار می‌شود. پیاده‌روی به سوی کربلا از سه راه نجف - کربلا اهمیت دارد. یکی از پدیده‌های جالب وجود گروه‌های مختلف خدمت‌رسانی است که در طول راه، به پیادگان خدمات گوناگون ارائه می‌دهند. بیشتر آنها کارشان پذیرایی از زائران و برطرف کردن تشنگی و گرسنگی آنهاست. نخستین کاروان ماتم، کاروان شبیه‌خوانان و تعزیه‌گردانان است که وارد کربلا می‌شود. پس از آنها دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی از شهرهای عراق به سوی کربلا روانه می‌شوند و از ۱۷ صفر تا روز اربعین، از صبحگاه تا پاسی از شب به سینه‌زنی و زنجیرزنی و عزاداری می‌پردازند. مراسم اصلی روز اربعین، دو ساعت گذشته از ظهر آغاز می‌شود. زائران به صورت دسته‌های منظم عزادار، نزدیک در ورودی مرقد امام حسین (ع) می‌ایستند و در حالی که بر سینه‌های خود می‌کوبند، یکی از مرثیه‌های حسینی را می‌خوانند و تکرار می‌کنند و در پایان سینه‌زنی، دست‌ها را به نشانه سلام و تحیت به امام حسین (ع)، به سوی ضریح بالا می‌برند. آن گاه زائران وارد زیارتگاه می‌شوند و گرداگرد ضریح می‌گردند و نماز زیارت به جای می‌آورند و دعاهای مخصوص زیارت اربعین را می‌خوانند.

یافته‌های فوق با مبانی نظر مکتب اشاعه آلمان از جمله نظریه‌پردازانی چون: فردریک راتزل و لیو فروبنیوس همخوانی دارد. همچنین با نتایج تحقیق رهبر و آخوندمهریزی (۱۳۹۵) در خصوص همگرایی مردم استانهای کردنشین؛ متقی و دیگران (۱۳۹۵) در مورد همگرایی قومی با توجه به شاخص فرهنگی؛ نقدی و احمدی (۱۳۹۲) در مورد تأثیر وضعیت فرهنگی ارتباطی افراد بر

همگرایی قومی؛ ملکیان (۱۳۹۱) در خصوص مشترکات فرهنگی و همگرایی فرهنگی؛ محمدزاده و دیگران (۱۳۹۱) در مورد رابطه گویش‌های زبان کردی، نوع مذهب، رسانه مصرفی با قوم‌گرایی فرهنگی کردها؛ رهبر و آخوند مهریزی (۱۳۸۷) در خصوص مرکزیت دین اسلام در آسیای جنوب غربی؛ اخوان مفرد و دیگران (۱۳۸۷) در مورد تأثیر عامل فرهنگی بر ارتقا سطح همگرایی اقوام سازگار است. همچنین با نتایج تحقیقات خارجی چون: ابوبکرا و دیگران (۲۰۱۸) در مورد ویژگی‌های فرهنگی مشترک اقوام مالزی و استرپا (۲۰۱۶) وجود رابطه بین مذهب و قومیت همسو بوده است. از سوی دیگر با یافته‌های تحقیق موتاراک (۲۰۱۴) در خصوص دوستی‌های مهاجران جوان انگلستان با سایر اقوام؛ کارا (۲۰۱۰) در مورد دوگانگی فرهنگی و زبانی زنان قومی روس و نیز نتایج تحقیق ول و دیگران (۲۰۰۶) در خصوص مشارکت فرهنگی اقلیت‌های قومی در فرهنگ هلند همسو نمی‌باشد.

سؤال پنجم: اعیاد مشترک طوایف استان ایلام با کردهای فیلی عراق کدامند؟

دو مضمون توصیفی (۱) آیین عید نوروز و (۲) آیین عید فطر و قربان حاصل از مصاحبه‌ها به دست آمده است. شب سال نو در برخی مناطق سبزی پلو و یا رشته پلو پخت می‌شود. در بین برخی عشایر و دامداران گوسفند قربانی و از گوشت آن کباب تهیه می‌شود. سفره یا سینی عید نوروز شامل: شمع و عود، تنقلات و شیرینی‌جات می‌باشد. البته محتویات سینی یا سفره نوروز با توجه به وسع مالی خانواده‌ها متفاوت می‌باشد. در ایران از هفت سین نیز استفاده می‌شود. در برخی از مناطق قبل از سال تحول، زنان کلوچه خانگی تهیه می‌کنند. مراسمات عید و بازدید از اقوام و آشنایان شروع می‌شود. برخی به زیارت ائمه اطهار (ع) یا امامزادگان می‌روند. گردهمایی‌ها و طبیعت‌گردی دست‌جمعی یکی دیگر از جشن‌های رایج بین همه کردهاست. این طبیعت‌گردی با رقص و آواز نیز همراه است. در برخی از مناطق در روز سیزدهم فروردین مردم به طبیعت رفته و ناهار را آنجا صرف می‌کنند و سیزده خود را بدر می‌کنند. همچنین گره زدن سبزه و انداختن آن در آب نیز از جمله این رسم‌هاست. عید فطر و عید قربان با خواندن نماز عید شروع می‌شود. در کشور ایران عید فطر دو روز تعطیل و عید قربان یک روز تعطیل می‌باشد. ولی در کشور عراق این اعیاد ۴ روز تعطیل می‌باشد. مردم در این روزها به زیارت ائمه اطهار (ع) و امامزادگان، عید و بازدید، طبیعت‌گردی و به مزار اموات خویش می‌روند. مرسوم است که مسلمانان در روز عرفه، دعای عرفه و اعمال این روز را به جا می‌آورند و عید قربان شتر، گاو، گوسفند، بز یا مرغ و خروس قربانی می‌کنند و از گوشت قربانی بین همسایگان، اقوام، آشنایان و فقرا تقسیم می‌کنند.

منابع

۱. اخوان مفرد، حمیدرضا؛ هندبانی، عبدالله؛ زینال نژاد، حسن. (۱۳۸۷). بررسی راه‌های همگرایی قومیتی با تأکید بر اقوام ترک و کرد در شهرستان ماکو. فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، ۳ (۴)، ۳۹۹-۴۱۵.
۲. اسدی، علیرضا. (۱۳۹۱). فرهنگ تطبیقی گویش کردی ایلامی با زبان ایرانی میانه. ایلام: انتشارات جوهر حیات.
۳. ام. هور، استوارت؛ لاندبای، نات. (۱۳۸۲). بازاندیشی درباره‌ی رسانه، دین و فرهنگ. ترجمه: مسعود آریایی نیا. تهران: انتشارات سروش.
۴. باریکان، ارکان. (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر کشتار و اخراج کردهای فیهیلی از عراق طی سال‌های ۱۳۶۲-۱۳۵۰. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، استاد راهنما: دکتر شاهین پهنادایان.
۵. جوادی ارجمند، محمدجعفر؛ امیرزاده، محمدرضا. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر روابط فرهنگی بر روابط سیاسی ایران و عراق (با تأکید بر انقلاب اسلامی). فصلنامه عملی - پژوهشی پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۲ (۶)، ۱۶۸-۱۴۷.
۶. جهانپور، داریوش؛ عزتی، عزت‌ا... و محمدحسن نامی. (۱۳۹۶). میزان تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی بر همگرایی مردم استان‌های کردنشین ایران. فصلنامه مطالعات ملی، ۱۸ (۱)، ۶۷-۵۳.

۷. الحطاب، فرج. (۱۳۹۳). آداب و رسوم عزاداری اربعین در عراق امروز. (م. رضایی، ترجمه). فصلنامه فرهنگ زیارت، شماره ۱۹ و ۲۰، صص ۱۳۷-۱۴۸.
۸. خاکسار، علی. (۱۳۹۶). واکاوی جایگاه نماد و نمادپردازی در مراسم آیینی-نمایشی «چَمَر» (مطالعه موردی بر روی قوم کُرد در غرب ایران). دوفصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه هنر، نامه هنرهای نمایشی و موسیقی، شماره ۱۵، ۲۱-۵.
۹. درخشنده، صیدمحمد. (۱۳۹۰). ایل من ایلام (بررسی جامع تاریخ، جغرافیا، تمدن و فرهنگ استان ایلام). چاپ دوم، ایلام: زانا.
۱۰. درخشنده، صیدمحمد. (۱۳۹۳). فرهنگ و آیین‌های مردم ایلام. ایلام: چاپ اول.
۱۱. درخشنده، صیدمحمد. (۱۳۹۴). فرهنگ تدفین از دوران کهن تا ایلام معاصر (با تأکید استان ایلام). ایلام: ناشر مؤلف، چاپ اول.
۱۲. دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال الدین. (۱۳۸۸). امنیت بین الملل.
۱۳. رنجبر، هادی؛ حق دوست، علی اکبر؛ صلصالی، مهوش؛ خوشدل، علیرضا؛ سلیمانی، محمد علی؛ بهرامی، نسیم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمای برای شروع. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۰(۳)، ۲۵۰-۲۳۸.
۱۴. رهبر، عباسعلی؛ آخوندمهریزی، مسعود. (۱۳۸۷). پتانسیل‌های فرهنگی مؤثر بر همگرایی در منطقه آسیای جنوب غربی. فصلنامه راهبرد یاس، شماره ۱۶، ۱۶۰-.
۱۵. زمانی، سیدصادق؛ ناصرآبادی، دلیر؛ معزی، فؤاد. (۱۳۹۰). "فرهنگ، اشتراکات فرهنگی و نقش آن در توسعه پایانه های مرزی (مطالعه موردی: بازارچه مرزی باشماق مریوان)". اولین همایش ملی جلوه‌های فرهنگی استان کردستان، ۲۷ مهر ماه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج.
۱۶. سعیدی مدنی، سید محسن. (۱۳۸۶). "شکل گیری و توسعه نظریه‌های کلاسیک در انسان‌شناسی". یزد: مرکز انتشارات دانشگاه یزد.
۱۷. عیوضی، محمدرحیم؛ دشتی، فرزانه. (۱۳۹۵). "شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر در ارتقاء همگرایی اقوام ایرانی در عصر جهانی شدن". فصلنامه علمی پژوهشی، مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی، ۷(۲۸)، ۱۳۲-۱۰۹.
۱۸. فراستخواه، مقصود. (۱۳۹۵). "روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تأکید بر «نظریه‌ی برپایه» (گراند تئوری) (GTM)". چاپ سوم، تهران.